

PERE

DE PALOL

Mestre d'arqueòlegs

Pere de Palol és el fill de l'escriptor modernista Miquel de Palol i el pare del poeta i novel·lista Miquel de Palol. El seu avi era el poeta i arqueòleg de la Renaixença Pere de Palol, cosa que evidència com aquesta família gironina tendeix vers les Humanitats i les reiteracions onomàstiques. Escultor frustrat, Pere de Palol és un dels millors arqueòlegs europeus en la seva especialitat i recentment la qualitat del seu treball i la precisió científica que el caracteritzen ha estat reconeguda ni més ni menys que per l'Institut de France, que li ha premiat el seu treball sobre el Tapís de la Creació.

MIQUEL PAIROLÍ

Podríem començar parlant una mica de la seva família, dels orígens familiars de la nissaga dels Palol, que tinc entès que té unes arrels força profundes en aquest país. Segur que vostè, a més pel fet de ser un professional de la Història i de l'Arqueologia s'ha interessat per aquests orígens, no?

—Doncs, miri, no m'hi he preocupat gaire, no... De fet, hi ha molts Palol. És una família amb força branques. El nom és un antropònim i probablement el nom llatí vell és «Palatiolus», que significa «palauet» i de gent que vingui d'un palauet n'hi pot haver molta i pot haver donat diferents cognoms, com Palou i Palau, també, és clar. Ara bé, la nostra família es pot seguir. Almenys des de final del XIII i principi del XIV. Però, sap, no m'hi he dedicat mai. En Martí de Riquer va fer aquell llibre tan maco sobre la seva família, el *Quinze generacions d'una família catalana*, en canvi jo no me n'he preocupat mai i això que hi ha molta documentació, a casa i a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, però bé fins ara no m'hi he dedicat, no sé si quan sigui més vell m'hi entretindré...

—Però en tot cas és una família arrelada als voltants de Girona, oi?

—Sí, això sí. Arrelada als voltants de Girona i a la comarca de l'Empordà, ara, em sembla que el més antic que podríem trobar d'aquesta família provindria del Rosselló i del Vallespir, de la zona d'Elna i de per allà. Ara, a mi, em fa molta gràcia dir que els meus antecessors eren romans del Baix Imperi, que són els que tenien aquests palauets. És clar, com que em dedico a estudiar tot aquest tema, em diverteixo molt fent aquesta broma.

—Les últimes generacions de la seva família, però, s'han caracteritzat per una al-

ternança de Peres i de Miquels i per una afeció a dues coses: a la poesia i a l'arqueologia. El seu avi es deia Pere, era poeta i va fer excavacions. El seu pare és l'escriptor modernista Miquel de Palol i el seu fill és també poeta i ara novel·lista, és una curiosa insistència, certament

—Sí, som una saga de gent de lletres, de lletraferits, diria. L'avi era un home de la Renaixença i tenia molta curiositat per tot. Ell bàsicament havia fet periodisme i poesia, va ser dels primers a fer en català el discurs del Certamen Literari de Girona i després va tenir la sort de trobar amb un seu amic que es deia Viñes la cova de les Goges a Sant Julià de Ramis i, allà, hi havia paleolític superior. Però la preocupació principal del meu avi era més la poesia i el periodisme que l'arqueologia. I després va viure amb molta intensitat els principis de la carrera literària del pare. El pare va començar a escriure molt aviat, i l'avi el seguia.

—A més és curiós, que la seva família ha anat seguint els moviments literaris, generals que s'han produït en aquest país. El seu avi era un home de la Renaixença, el seu pare, un modernista.

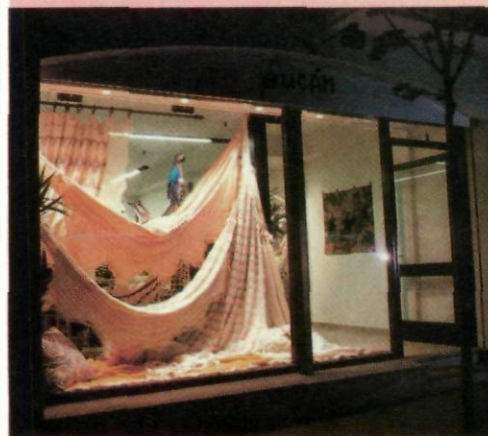
—És clar, és clar, tot i que el pare va ser un modernista una mica tardà. És un home del final del Modernisme. Ell va triomfar quan els noucentistes ja anaven conquerint el panorama literari i això va fer que el pare se sentís una mica desplaçat, igual com li va passar al Bertrana. Ell es va desenganyar una mica, tot i que va continuar treballant.

—Vostè va néixer a Girona i hi va estar fins que va anar a la universitat, no?

—Sí, jo vaig néixer a Girona. Vaig anar a escola al Grup Escolar, amb el senyor Santaló, que era un mestre extraordinari. Després vaig passar a l'Institut, al carrer de la Força, que fins a la guerra era un institut trist, de funcionaris, però que durant la Guerra va ser molt interessant perquè ens van portar professorat jove, de la universitat, que eren gent molt desperta, molt il·lusionada. Es va acabar la guerra, vaig anar a la universitat i allà de seguida vaig connectar amb la gent que feia arqueologia i, essent estudiant, ja vaig començar a col·laborar

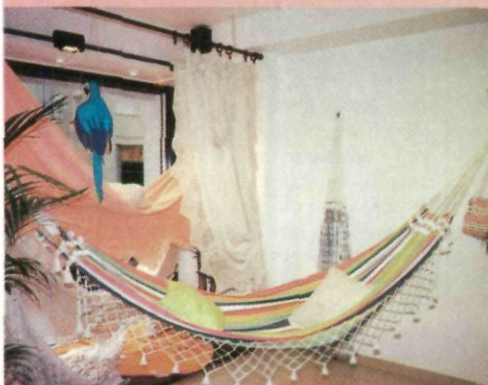
Boutique de les Hamaques

FETES TOTALMENT A MÀ

IMPORTACIÓ DIRECTA DEL BRASIL

«Centre Comercial» Les Palmeres Botiga nº 4
Tel. 61 20 52 17200 Palafrugell (Girona)

Pere de Palol ha estudiat el Tapís de la Creació de la Catedral de Girona durant més de vint-i-cinc anys. Foto: Cristina Calderer.

PERE DE PALOL

rar amb excavacions, cosa que no era massa freqüent...

—I vostè no n'ha fet de poesia, perquè, és clar, és l'esgraó que falta entremig, entre el seu pare i el seu fill?

—No, no n'he feta i, sí, és clar, aquest seria l'esgraó que faltaria. Però jo vaig llegir molt, a casa hi havia i hi ha una biblioteca molt bona, hi havia els clàssics grecs i llatins, els clàssics castellans, tot el que es publicava a l'època del pare, que va ser una època en què es van fer edicions molt boniques i jo llegia tot això, però escriure literatura de creació no em va atreure mai, en canvi el que sí que m'atreia era la plàstica. Jo vaig anar a Belles Arts amb un grup de gent en què hi havia per exemple en Torres Monsó. Ell i jo érem íntims amics. Fins que, bé, un bon dia jo em vaig decantar més per anar cap a la universitat i ell va seguir amb el treball d'escultor, però a mi m'atreia la plàstica, sí.

—Va ser la universitat que el va fer canviar l'escultura per l'arqueologia?

—Sí. De fet, vaig entrar a la Universitat per estudiar-hi Història de l'Art i per poder dedicar-me un dia seriosament a l'escultura. Però, a la universitat, de vegades s'hi troba gent una mica excepcional i jo hi vaig trobar el doctor Lluís Pericot i un grup de gent que investigaven qüestions de prehistòria i l'atractiu que vaig sentir per tot allò va ser massa fort, de manera que vaig entrar a la universitat l'any 40 o el 41 i ja no me n'he mogut més.

—O sigui que la influència del doctor Pericot va ser la causa que perdéssim un escultor per guanyar un arqueòleg.

—Sí, sí, es pot dir així. Després vaig canviar molt aviat d'especialitat, perquè la meua formació havia estat de prehistoriador, però hi havia molta gent que feia prehistòria, hi havia l'ombra del mestre Pericot que pesava molt —perquè ell en sabia massa— i jo em vaig decantar per treballar el món romà, el paleocristià i el medieval. És clar, en el fons, el mestre de tots nosaltres era el Bosch Gimpera. Jo l'havia conegut de criatura perquè era amic del meu pare, tots dos eren d'Acció Catalana. A la universitat no el vaig tenir, naturalment, perquè estava a l'exili, però després vam tornar a estar en contacte quan ell estava de Cap d'Humanitats a la UNESCO, a París, i llavors sí que hi anàvem sovint a veure'l i ens escrivíem i va passar una mica el mateix fenomen que amb en Pericot. En Bosch Gimpera era un gran mestre, era l'home que havia sistematitzat tota la prehistòria i la protohistòria a Espanya i va crear deixebles, però és curiós que un dels seus deixebles més notables, que va ser el Pericot es va posar a treballar el paleolític, quan Bosch Gimpera no va estudiar el paleolític i jo, que em considero deixeble de

«La feina de formar arqueòlegs és per a mi tan important com un bon descobriment»

«Em fa molta gràcia dir que els meus antecessors eren romans del Baix Imperi»

tots dos no he fet ni paleolític ni prehistòria, sinó que m'he posat a l'altra banda, al món romà i al món cristià, és a dir, fugint una mica de l'especialitat dels meus mestres, tot i que en segueixi la metodologia i d'alguna manera el mateix pensament, el mateix esperit.

—Això és perquè aquests grans investigadors van deixar una petjada tan fonda en els camps que van treballar que ja no es fa atractiu d'insistir-hi?

—Home, els camps de treball no s'esgoten mai, però jo em vaig estimar més obrir-ne un que era pràcticament nou del tot i amb això sí, he fet un esforç intens, de molts anys. En aquest moment, ja hi ha un grup de gent jove darrera nostra que va continuant aquest esforç.

—A més dels seus treballs d'investigació, vostè ha estat professor universitari durant molts anys. Quina de les dues activitats l'ha satisfet més?

—Miri, una cosa va lligada amb l'altra. A la Universitat de Barcelona ja m'hi vaig quedar tan bon punt vaig acabar la carrera, l'any 1945 i hi vaig fer el doctorat l'any 1948. Després vaig ésser catedràtic de la Universitat de Valladolid del 1956 al 1970, fins que el 1970 vaig tornar a Barcelona. Certament li puc dir que la feina de formar investigadors, d'aconsejar-los, de guiar-los, de fer-los agafar afició per l'arqueologia ha estat per a mi tan gratificant com la de fer bones troballes i bones investigacions. Realment em sento un universitari i ara que ja estic jubilat, continuo a la universitat com a professor emèrit, conduint seminaris i cursos per a postgraduats.

—Vostè, però, ha estat a més un investigador. Aleshores m'agradaria preguntar-li exactament quin és el plaer de l'arqueòleg. És a dir, més enllà o a través de les excavacions i de les investigacions concretes, quin és l'atractiu més secret de l'arqueologia?

—En el fons, en aquesta feina es tracta sobretot de buscar documentació. El plaer més gran és fer síntesis històriques, construir història, refer història. Muntar teories o desmuntar-les, explicar èpoques que no es coneixen o intentar explicar millor èpo-

ques que són fosques. L'investigador el que busca són resultats, però això s'ha de fer amb el cor net, no s'hi ha d'anar amb prejudicis. No s'ha de forçar res, si és necessari canviar les idees que tenies quan vas començar una investigació perquè has trobat uns documents o unes peces determinades, doncs, ho has de fer. S'ha de saber rectificar, per honestat científica, sempre que sigui necessari, tot i que hi ha gent força tossuda, però cada dia menys.

—O sigui que, en certa manera, el treball de l'arqueòleg és una mica com el d'un detectiu, que va trobant els diferents elements que acaben conformant una teoria racional dels fets.

—Bé, no ho sé, la investigació és una mena de cadena. Estires un fil i surt una cosa i després en surt una altra. S'ha de tenir també la suficient intuïció per saber quin és el camí bo i quin el dolent i de vegades et fiques en un camp d'investigació i se te n'obren quaranta de camins i en segueixes un i deixes els altres a part.

—Jo això del detectiu ho deia més en el sentit que vostès treballen a partir de la descoberta d'objectes concrets.

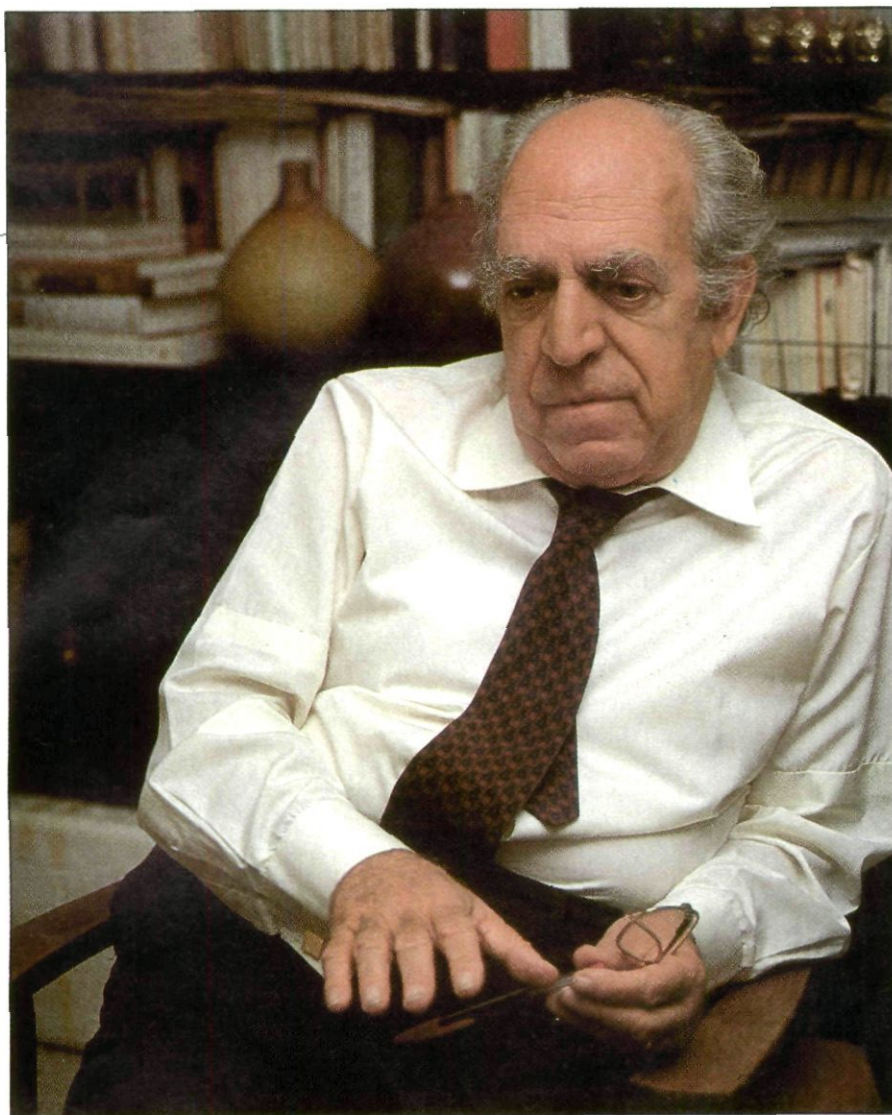
—Sí, nosaltres partint del que se'n diu la cultura material, no la cultura escrita, sinó la material.

—Exactament i a partir d'aquests objectes concrets han de bastir teories històriques.

—És clar, és clar, però vaja, moltes vegades això no és pas gaire difícil. Perquè si, per exemple excaves una casa romana i trobes el celler, les habitacions, el lloc on guardaven el gra, el lloc on el senyor rebia aleshores la munta fàcilment la casa i si a més la situes en una època concreta i d'aquella època en tens uns documents escrits sobre com vivien i com eren, doncs bé, no costa massa refer una història. El que passa també és que no la podries refer del tot només amb documents escrits. I, és més, de vegades hi ha contradiccions entre els documents escrits i el que trobes. Perquè, per exemple, si trobes un document visigòtic que diu que al segle VII hi ha fam, sequera i pesta i després et passa com m'ha passat ara a mi en les excavacions del Segre, a El Boverar, que hi ha un poblat amb una organització agrària perfecta amb un trull comunal, etc, llavors et preguntes a qui em de creure, al document històric o a les proves materials que diuen que aquells senyors estaven vivint relativament bé?

—En la feina de l'arqueòleg també deu tenir el seu pes la fortuna, no, la sort d'enterrar un bon jaciment?

—Evidentment, evidentment, ara bé un arqueòleg una mica experimentat sap on va a excavar, tampoc no és tot fruit de la casualitat, però la fortuna és un factor important, sí.

Pere de Palol va estudiar Belles Arts a Girona per ser escultor, però la influència de Lluís Pericot el va dur a l'arqueologia.
Foto: Cristina Calderer.

—En aquest sentit les terres de Girona i la comarca de l'Empordà són força riques arqueològicament parlant, no?

—Sí, sí, són riques. Però jo no hi he treballat gaire a Girona, tot i que vaig ésser director del Museu d'Arqueologia de Girona, per encàrrec del ministeri des de l'any 1948 al 1956. A Girona, ja hi havia una certa tradició arqueològica, no només per en Pericot, sinó també per en Riuó i el meu cosí, en Carles de Palol, que, una mica com a afeccionats anaven treballant i ja van treballar per la Generalitat durant la República. En Bosch Gimpera i en Serra Ràfols també hi anaven i després de la Guerra en Pericot es va ocupar una mica la tutela de la província. O sigui que hi ha hagut una continuïtat de treball arqueològic, que, lògicament ha donat uns fruits.

—M'agradaria que parléssim una mica del tema del Tapís de la Creació, què li va suggerir d'estudiar i investigar el tapís, ara que el seu treball li ha estat reconegut amb aquest premi de l'Institut de France.

—El tema del tapís és un tema molt llarg, que deriva de l'any 52 o del 53. Tot i que no hagi fet gaire excavacions a Girona, a mi els temes de Girona sempre m'han interessat. Jo havia escrit dues guies de Girona, publicades a finals dels 40 i a començaments dels 50. Per altra part, encara que si-

gui arqueòleg, a mi m'ha interessat molt sempre la història de l'art, que a més ja va ser una de les grans aficions del meu pare, i ell m'ho va encomanar, fins al punt que a la universitat vaig anar-hi per fer història de l'art tot i que a la fi em decantés més per més l'arqueologia. Aleshores, de sempre, que el tapís m'havia fascinat. I un bon dia va fer unes conferències a Barcelona el professor André Grabar, un rus blanc nacionalitzat francès que era professor al Collège de France. Llavors ell va venir a Girona, jo el vaig acompanyar a visitar la catedral i li vaig ensenyar el tapís. Ell va quedar parat d'aquella obra, jo li vaig explicar una mica que me'n semblava i l'home em va dir «per què no ho escriu això? Escriu-ho i envïem-ho i jo li publicaré a França». Aleshores jo vaig dos articlets i, sí, es van publicar a París. I així vaig començar a ficar-m'hi.

—Quina cosa era la que l'atreia més del tapís?

—Per ser exacte el que m'atreia més era com el món medieval recull, accepta i transforma idees del món romà, cosa que es veu de manera perfectament gràfica en el tapís.

—Es clar, això lligava una mica amb el que vostè havia anat investigant per un al-

tre cantó.

—Naturalment. Llavors vaig anar escrivint articles, fins que un bon dia vam pensar que potser havia arribat l'hora de reunir-los tots. La primera idea va ser publicar un article darrera l'altra, però això no em va convèncer i em vaig plantejar de fer un llibre nou aprofitant tot el que havia publicat abans, això sí. És a dir que vaig fer un redactat nou, notes noves noves, vaig posar-ho tot al dia. Llavors jo mateix vaig fer les fotos amb un equip Hasselblad que tinc de fa temps. De cada fotografia feia quatre negatius, amb llums diferents fins a trobar exactament el que volia, després vaig anar a l'impremta a vigilar el color, en fi...

—O sigui que vostè és el responsable definitiu del llibre.

—Sí, sí, no sóc l'impressor ni l'editor, però la resta ho he fet pràcticament tot.

—Es un persona minuciosa, vostè...

—Sí, és que se n'ha de ser, perquè si no amb aquestes coses tens cada disgust...

—Hauríem de parlar també d'un altre tema vinculat a Girona: de l'Institut d'Estudis Gironins, del qual vostè n'és el director. L'Institut ha passat per diferents èpoques, però sembla que ara té una vitalitat diferent de la que tenia anys enrera. Quina política creu que s'ha de seguir amb l'Institut, potenciar-lo més, obrir-lo més, donar-lo a co-nèixer...

—Miri, jo vaig heretar l'Institut d'Estudis Gironins quan es va morir en Pericot. Els meus companys, fins i tot el doctor Batlle, que n'era l'ànima, em van insistir perquè jo n'acceptés la presidència. Jo, aleshores, em vaig proposar de fer una obertura de l'Institut, que vam començar amb els homenatges a en Rahola, amb uns volums d'homenatge al doctor Batlle, és a dir, ens vam proposar de sortir una mica de les catacumbes, que l'Institut no fos una cosa tancada d'uns erudits reclosos en el seu món. Després hem intensificat les publicacions i hem donat entrada a gent jove, hem publicat tesis. Hi ha hagut, doncs, un canvi, però jo penso que encara hem de canviar més, sense moure'ns del que és l'Institut. Cert tipus de coses, com exposicions, per exemple, nosaltres no en podem fer, no podem tampoc donar beques perquè només tenim diners, i amb prou feines, per publicar. El que nosaltres hem de fomentar és el rejuveniment de l'Institut i intensificar en el possible les publicacions, potser amb una mica més de rigor en les publicacions de la revista, perquè de vegades és una mica desigual, però això no vol dir tancar portes, al contrari. Per altra part nosaltres formem part del Patronat Eiximenis de la Diputació de Girona, institució amb la qual tenim actualment unes relacions correctíssimes, tot i que mantenim la nostra independència de gestió i actuació. □